

Motion till riksdagen 2024/25:3230

av **Ulrika Liljeberg m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2024/25:20 Anonyma vittnen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår regeringens proposition 2024/25:20 Anonyma vittnen.

Motivering

Sverige har i dag en grov organiserad brottslighet på frammarsch, med dödliga skjutningar och sprängningar som de värsta följderna. Den organiserade brottsligheten har gått från handel med narkotika och vapen, vidare till att även hantera svart arbetskraft och trafficking, till bedrägerier mot både välfärden, företag och enskilda, till avfallsbrottslighet och olaga spel. Vi ser även tecken på infiltration, korruption och otillåtna påtryckningar i fråga om både myndigheter och företag.

Vi behöver från det offentligas sida agera kraftfullt mot detta. Vi behöver ge rättsväsendet, men även andra delar av samhället, rätt verktyg och resurser för att både förebygga och bekämpa detta. Vi behöver samtidigt klara av att hantera mängdbrott och våld mot barn och kvinnor samt ha polisiär närvaro i hela landet. Det anstår oss inte som stat att ha lägre ambitioner än så.

Centerpartiet har varit för högre straff för vapenbrott och för införandet av preventiva tvångsmedel och vistelseförbud samt stått bakom de historiskt sett stora resurstillskotten till hela rättsväsendet. Vi ser även positivt på ett ökat användande av kameror. Vi är kort sagt för effektiva verktyg som löser de problem vi har.

Vittnesmål från personer som sett eller vet saker är ofta en viktig del av bevisningen i brottmål – främst för åklagaren men även för försvaret av den misstänkte/åtalade. Det är då ett stort hinder och problem om det finns en tystnadskultur som gör att personer tvekar eller vägrar att vittna på grund av rädsla eller oro – detta oaktat om det är befogat att känna så eller inte. Att bryta tystnadskulturen och att få fler att känna sig trygga med att vittna är mycket viktigt. Därför är det avgörande att ha effektiva och rättssäkra verktyg och metoder för att uppnå detta.

Regeringen föreslår införande av anonyma vittnen. Lagrådet och ett stort antal remissinstanser är kritiska till detta. Enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen ska en rättegång genomföras rättvist. Begreppet rättvis rättegång omfattar enligt Högsta domstolen de grundläggande rättssäkerhetsprinciperna att förfarandet ska vara objektivt och kontradiktoriskt samt att parterna är likställda i processen. Lagrådet anser att det finns anledning till starka principiella betänkligheter mot förslaget om anonyma vittnen från rättssäkerhetssynpunkt men att den föreslagna regleringen ändå får anses acceptabel och förenlig med den svenska rättsordningen, dock enbart om utgångspunkten är att anonyma vittnesmål tillmäts ett mycket lågt bevisvärde.

Skälet till det mycket låga bevisvärdet avseende ett anonymt vittnesmål är det avgörande att vittnet berättar vem man är, relationen till den målsägande/misstänkte/åtalade, vad man sett eller vet och övriga omständigheter kring det som skett. Allt detta för att man ska kunna bedöma vittnets trovärdighet och tillförlitlighet och därigenom korrekt avgöra vittnesutsagans bevisvärde. Utan att veta vittnets identitet och övriga omständigheter är detta i stort sett omöjligt.

Regeringen anger dock följande vid redovisningen av konsekvenser av förslaget med anonyma vittnen:

Förslagen bedöms ge de brottsbekämpande myndigheterna effektivare verktyg för att utreda brott och bryta den tystnadskultur som finns omkring de kriminella nätverken. Möjligheten att vara anonym i en rättsprocess kopplad till konflikter i och mellan kriminella nätverk bedöms öka vittnens benägenhet att medverka i en rättsprocess. Detta förväntas bidra till att fler brott kan klaras upp och att fler gärningsmän kan dömas för allvarliga brott.

Regeringen anför dock själv att det inte är lämpligt och inte kommer att bli aktuellt för personer som har en nära relation till den tilltalade att få vittna anonymt. Det torde innebära att medlemmar i samma kriminella nätverk inte kommer att kunna få vittna anonymt mot varandra. Inte heller närstående till varken målsägande eller en misstänkt/åtalad kommer att ges anonymitet. Det är svårt att förstå hur förslaget kommer att bryta tystnadskulturen inom kriminella nätverk då regeringen själv säger att lagen inte avser dessa grupper. I stället blir det s.k. tillfällighetsvittnen som skulle kunna ges anonymitet. Det är personer som själva inte varit inblandade i brottet på något sätt, utan som råkat bevittna ett brott "av en tillfällighet". Trots att det finns många rekvisit som ska uppfyllas för att beslut om anonymitet ska medges så kvarstår det faktum att dessa många gånger mycket värdefulla vittnesmål förlorar det mesta av sitt bevisvärde när de blir anonyma.

Regeringen säger vidare i sin konsekvensredovisning att med den utformning som regleringen föreslås få bedöms antalet beviljade ärenden bli få eller endast ett begränsat antal fall årligen. Att dessa anonyma vittnen skulle få den dämpande effekt på brottsligheten som anges får anses som orimligt. Men det kommer med stor sannolikhet att skapa en stor förväntan från vittnen på framför allt polis, åklagare och domstolar att man ska kunna ge en möjlighet som inte finns.

Centerpartiet är för ett ökat stöd till och skydd av vittnen, vi är öppna för skärpta straff för övergrepp i rättsak och mened, och vi ser som sagts ovan positivt på många av de förslag som lagts och som väntas komma inom kriminalpolitiken. Men vi är inte redo att ge avkall på rättssäkerheten och få på plats en lag som kommer att användas mycket sällan, och som när den används kommer ha ett mycket lågt bevisvärde. Detta samtidigt som det finns en risk att många andra värdefulla vittnen blir besvikna över att inte omfattas av lagen och därmed inte alls vill vittna, vilket gör att det i slutändan med

den föreslagna lagen finns en risk att det inte alls blir fler som vittnar, utan i stället färre. Vi anser sammanfattningsvis att införandet av anonyma vittnen inte är en effektiv lagstiftning mot den grova organiserade brottsligheten.

Ulrika Liljeberg (C)

Malin Björk (C)

Helena Vilhelmsson (C)